

Розділ 1.

ХАРКІВСЬКІ КОНТЕКСТИ

УДК780.616.432.071.2+78.071.1](477.54)(092)

DOI 10.34064/khnum2-30.01

Підпорінова Катерина Вікторівна

Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського,

кандидат мистецтвознавства, доцент,

кафедра концертмейстерської майстерності

e-mail: katerynapidporinova@gmail.com

ORCID iD: 0000-0003-2217-9286

**МИСТЕЦЬКІ «ТАЛІСМАНИ» ХАРКОВА:
СИМВОЛИ І РЕФЛЕКСІЇ. ПАМ'ЯТІ ТЕТЯНИ ВЕРКІНОЇ
ТА ВОЛОДИМИРА ПТУШКІНА**

Ювілейний для Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського 2022 рік виявився затьмареним втратами видатних митців, шанування пам'яті яких є актуальним завданням сьогодення. Мета статті – осмислення внеску Т. Веркіної та В. Птушкіна у розвиток творчих традицій ХНУМ. Представлено композиційно-драматургічний та виконавсько-інтерпретаційний аналіз романсу «Талісман» В. Птушкіна, що постійно виконувався Т. Веркіною в дуєті з композитором. Інноваційним у розкритті теми є запропонований культурологічно-гносеологічний підхід, в основі якого – екзистенційна рефлексія, що дозволяє побачити у просторово-часовій системі координат культури «концентричні кола» впливу мистецької особистості, який метафорично уподібнюється дії «талісману», наповнюючи це поняття символічним значенням. Інтерпретація творчого доробку Т. Веркіної та В. Птушкіна, подана у статті, виявляє значення педагогічної діяльності митців як «викладачів-талісманів», носіїв здобутків

«школи», та розкриває символіку метафори «талісман» в системі «композитор – виконавець – слухач». В символічному ключі трактовано і роль фестивалю «Харківські асамблеї», заснованого Т. Веркіною, та історію розвитку Університету мистецтв – своєрідних «талісманів» міста.

Ключові слова: піаніст; співачка; педагог; Тетяна Веркіна; композитор; Володимир Птушкін; романс; талісман; концепт-символ; мистецька школа; фестиваль «Харківські асамблеї»; 105-річчя ХНУМ.

Ars longa, vita brevis

Мистецтво вічне, життя коротке

Гіппократ

Постановка проблеми.

Культурне життя Харкова й України нерозривно пов'язане з багатовекторною діяльністю визнаного творчого вишу – Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (ХНУМ), який у 2022 році, незважаючи на воєнний стан, обстріли, ушкодження будівлі та вимушену дистанційність навчального процесу, відсвяткував 105-річчя від дня свого заснування, продовжуючи розвиток та створення власних традицій, шкіл, методів. Адаптуючись до реалій сьогодення і перебуваючи у постійному пошуку інноваційних освітніх стратегій, Alma Mater вшановує пам'ять видатних митців, котрі пішли з життя у 2022 році та чия творча спадщина постає як визначний здобуток національного музичного мистецтва, те «коріння», завдяки якому забезпечується безперервність традиції. Адже лише осягнення досвіду попередніх поколінь дозволяє вибудовувати шляхи подальшого успішного розвитку Університету, і це зумовлює **актуальність** запропонованої теми. **Новизна** її висвітлення обумовлена розширенням проблемного поля дослідження завдяки концептуалізації поняття «талісман» як культурологічного символу.

Останні дослідження та публікації. Життєтворчість народних артистів України, професорів Тетяни Веркіної та Володимира Птушкіна цілком пов'язана з Alma Mater. Як книга-портрет сприймається видання «Тетяна Веркіна: мистецтвом змінювати

світ» (2016), де з мозаїки привітань, есе, спогадів, нарисів, інтерв'ю, наукових статей, різного роду публіцистики та записів майстер-класів складається образ цілісної Особистості, сильною і талановитою Жінки, яка пройшла власний творчий шлях. Естетична позиція Т. Веркіної, що спиралася на концепцію «актуального інтонування», залишалася незмінною, про що свідчить як її кандидатська дисертація (2008), так і публікації останніх років (Verkina et al., 2020; Шубіна, 2019).

Багатогранна творчість В. Птушкіна знайшла відбиття у низці наукових досліджень, де висвітлюються різні складові його композиторського доробку: фортепіанні твори, як сольні (Бондаренко, 2014), так і ансамблеві (Седюк, 2017); хорові композиції – «Український реквієм» (Вербицька-Шокот, 2007) і кантата «Весняні пасторалі» (Криченкова, 2015), камерно-вокальні цикли (Драч, 2009; Деркач, 2015) і жанр інструментального концерту (Савченко, 2018), дитячі опери (Кузьміна, 2019) і музика для театру (розділ монографії; Ніколаєвська, 2020: 311–319).

Питанням інтерпретування символів у мистецтві присвячені праці О. Свиридова (2011), І. Гажевої (2021), М. Дмитренка (2015), Ю. Ніколаєвської та Л. Шаповалової (Ніколаєвська, 2004; Nikolaievska & Sharovalova, 2021). Символіка поняття «талісман» у зв'язку із життєтворчістю Т. Веркіної та В. Птушкіна *не розглядалася*.

Мета статті – осмислити індивідуальний внесок народних артистів України, професорів Тетяни Веркіної та Володимира Птушкіна у розвиток творчих традицій ХНУМ шляхом концептуалізації у процесі філософсько-культурологічної рефлексії символу «талісман» (на підґрунті композиційно-драматургічного та виконавсько-інтерпретаційного аналізу однойменного романсу), та здійснити відповідні естетичні, екзистенційні, історичні проєкції.

Методологія дослідження. При розгляді мистецьких процесів як феноменів культури та осмисленні категорії символу застосовуються принципи історизму та комплексний підхід із залученням культурологічного та гносеологічного методів, а також використовуються прийоми інтерпретаційного і жанрово-стильового аналізу художніх явищ, що постають як предмет дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження.

2022 рік, що розкрив життя нашої держави на «до» та «після», забрав життя видатних діячів мистецтв, знакових постатей музичного Олімпу – Тетяни Веркіної¹ (18.09.1946 – 04.07.2022) та Володимира Птушкіна² (29.01.1949 – 13.04.2022). Цих митців з'єднували довгі роки творчої співпраці та особистих дружніх стосунків, котрі тривали ще зі студентських часів. Серед значної кількості сумісних успішних художніх проєктів особливе місце посідає виконання романсу «Рятуй мене, мій талісман» (на вірші О. Пушкіна³), який вже давно неофіційно змінив свою титульну назву на більш коротку, ємну та всім знайому – «Талісман». Цей твір для Т. Веркіної був дуже важливим через певну духовну близькість, він немов метафорично втілював важливу складову її життєвої позиції, відігравав роль її своєрідного сценічного «оберегу» і, водночас, її вокальної «візитної картки».

Звернемося до етимології слова «талісман», котре набуло широкого розповсюдження. Воно походить чи то від грецького слова «τέλεσμα», за яким закріпилися значення «посвята», «чари» чи «заклинання», чи то від арабського «*talisam*», що перекладається як «створити магічний знак». Зазвичай талісманами називають предмети, які мають приносити своєму господарю удачу та оберігати від бід і негараздів, тобто є магічними за своїм походженням та функціонуванням. Близьким значенням наділені й поняття «оберег» та «амулет». Магічна сила талісманів пов'язується з багатощаровістю їхньої сим-

---

¹ Народна артистка України, професор, талановита піаністка, камерна співачка, видатний громадський діяч, Почесний громадянин Харкова, організатор, художній керівник та Муза фестивалю класичної музики «Харківські асамблеї» (1991–2020), ректор Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (2003–2020); завідувачка кафедри спеціального фортепіано впродовж тривалого часу; володарка великої кількості різних нагород, відзнак тощо. Мій Педагог.

² Народний артист України, професор, відомий композитор, піаніст, завідувач кафедри композиції та інструментування Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, володар багатьох престижних премій та нагород.

³ На сьогодні існує прекрасний український переклад цього віршу Олександром Грязновим, що зберігає ритміку оригіналу і чудово лягає на музику. Наведена назва романсу українською мовою відповідає саме цьому перекладу.

воліки, переплетінням множинних енергій, вірувань тощо. У цій статті поняття «талісман» використовується як *метафора і символ*, поза будь-яких можливих марновірних чи потойбічних смислів. Водночас, погодимося з думкою М. Дмитренка про те, що «слово “символ” у сучасної людини викликає не тільки ряд абстрактних чи конкретних уявлень, асоціацій, образів, а й відчуття магічного, таємничого, загадкового, а ще – відчуття безмежного в пізнанні макрокосмосу, довкілля і мікркосмосу, внутрішнього світу» (Дмитренко, 2015: 22).

На сьогодні нової хвилі наукового інтересу, який реалізується у царині гуманітаристики, зокрема лінгвокультурології, набула проблема співвідношення понять «символ» та «концепт» як ефективних інструментів пізнання та інтерпретації. В контексті цієї статті цінними є здобутки українських дослідників. На важливість розуміння самого фактору здатності до символізування вказує О. Свиридов: «концепту може приписуватися декілька символів на вербальному рівні або слово як одиниця вербального рівня може ставати символом різних концептів» (Свиридов, 2011: 334). Говорячи про потенціал символу, який надає можливість читувати як найближчу (інтертекстуальну) інформацію, так і найвіддаленішу, І. Гажева підкреслює плідність ідеї «трактування позначуваного символу як концепту, адже саме концепт у сучасній науці розуміють як одиницю свідомості (колективної або індивідуальної), яка акумулює в собі інформацію різного виду і різного ступеня узагальнення. Окрім того, в концепті важлива його відкритість для зовнішніх зв'язків з іншими, дещо абстрактнішими концептами, що, зрештою, часто стикаються зі сферою трансцендентального» (Гажева, 2021: 58). Отже, сказане дає підстави називати «талісман» *не лише символом, але й концептом-символом*, в залежності від контексту.

У той же час, акцентуючи увагу на тому, що нехтування символами, зокрема в освіті, «призводить до занепаду суспільства, етики, моралі колективної та індивідуальної, до краху ідеалів загальнолюдських, національних, особистісних, до руйнування, а не створення», М. Дмитренко (2015: 22) стверджує, що саме символ в його синкретизмі, синтетизмі та тоталогії виступає незамінною і потужною *категорією культури*. Саме символ, як знак, що має множинність смислів,

та, відповідно, тлумачень, постає однією з домінант міжлюдської багаторівневої розгалуженої комунікації, моделює різні вектори пізнання та розширює таким чином проблемне поле культури у бік як можливих подальших перспектив, так і необхідної рефлексії.

Значуща творча спадщина, яка належить визнаним харківським митцям та акумулює енергію руху-натхнення всупереч зупинці серцець, *продовжує лінію комунікації* крізь часовий розрив, що постійно зростає, й тому сприймається як маркер «людиною, що інтерпретує». Адже, за Ю. Ніколаєвською (2020: 471), *Homo Interpretatus* – це «суб'єкт, який розкриває когнітивний потенціал, конститує комунікативний простір сучасного мистецтва та дозволяє всім, хто до нього долучається, змінювати мистецький простір, як зовнішній, об'єктивний, так і внутрішній, власний».

Сьогодні романс В. Птушкіна «Талісман», у контексті історії його сценічного життя, може бути інтерпретований як творче Credo Т. Веркіної, що за своїм змістом корелює з гаслом «Противлення злу мистецтвом» відомого в Україні та за її межами міжнародного фестивалю класичної музики «Харківські асамблеї», художнім керівником та Музою якого упродовж багатьох років була Т. Веркіна.

Романс «Рятуй мене, мій талісман» увійшов до збірки В. Птушкіна «Два романи на вірші Олександра Пушкіна» (2003) разом із твором «Передчуття». У передмові К. Штрифанової зазначається, що спочатку «Талісман» не був самостійною композицією, а як один з вокальних номерів входив до музичного оформлення молодіжної театральної вистави «Проводимо експеримент» (1980 роки). Лише пізніше він отримав власне сценічне життя, на відміну від вокальної мініатюри «Передчуття» (2000), котра одразу була написана як концертний опус (Птушкін, 2003: 2). Як уточнює сам композитор, таке перетворення романсу «Талісман» (з «пісні в кадрі» під гітару на повноцінний концертний твір) сталося завдяки саме Т. Веркіній, яка «відкрила в ньому таку смислову глибину, такі відтінки емоційного переживання, що віддавати романс в “інші руки” мені здавалося неможливим» (Птушкін, 2016: 126).

В. Птушкін скоротив оригінальний текст, залишивши чотири чотирирядкових строфи з п'яти (прибрав серединну третю строфу).

Це дозволило створити типову куплетну форму з квадратною будовою та відповідною повторністю. За інтонаційно-мелодичним складом «Талісман» продовжує традицію романсової лірики. Про це свідчать особливості:

- ладогармонічного плану (тяжіння до тоніко-домінантових звучань, гри мажорно-мінорними фарбами);
- метроритмічної організації (квадратність музичних побудов, регулярна тридольна пульсація з усталеним ритмічним малюнком та затактовий зачин фрази, що включає три восьмі);
- інтонаційного рельєфу (широке використання секстових ходів із наступним їх заповненням);
- фортепіанної фактури (рух по звуках акордів, звернення до типових формул акомпанементу);
- драматургічного розвитку (наявність фортепіанного вступу та каденційної інтерлюдії на матеріалі вокальної партії, динамізація засобами фактури другого куплету, введення втори супроводу).

Втім, індивідуальність композиторського почерку, яка спирається на ігровий принцип художнього мислення, позначається у низці характерних рис. Так, не змінюючи вокальну мелодію двох куплетів (дві строфи + дві строфи), у кожному з них композитор реалізує ідею дзеркальності, яка уособлює принцип життєвої рівноваги: добро – лихо, спокій – боротьба, зовнішні обставини – внутрішній світ (особисте ставлення). У вокальній партії це відбивається у логіці співвідношення стрибків та їх заповнення. Перша половина куплету будується на висхідному широкому ході (на сексту, септиму, квінту) та його низхідному поступовому заповненні. Інтонаційно інакше оформлена друга половина куплету. Це висхідний трихорд (переважно) із наступним стрибком униз на квінту, октаву, септиму, що компенсує висхідний рух. Авторську присутність підкреслює й характерна для музики В. Птушкіна гармонічна терпкість, що проявляється у вертикальних секундових звучаннях. Такі гармонічні нашарування є досить частими між вокальною та фортепіанною партіями, вони створюють особливий звуковий колорит, який збагачується «незручними» широкими вокальними ходами. Другий куплет динамізується висхідними пасажами шістнадцятих у фортепіанній партії. Вони є, з одного боку, алюзією на швидкоплин-

ність часу й створюють відчуття невловимості образу, який одразу зникає, з другого боку – відтіняють зміст тексту, посилюючи епітети «священний», «чарівний», тобто недосяжний, той, що є поза реальним доступом. Інтимність, камерність, особлива щирість, що розкривають внутрішній світ людини, підкреслюються в музиці динамічною амплітудою, яка не виходить за межі *mf* навіть у найвищому «градусі»; звучність утримана у градаціях *piano* та завершується на *morendo pp*. Згадаємо, що у творчості поета цей вірш посідає особливе місце, адже він за часів життя автора зберігався у рукописі, тобто свідомо не був оприлюднений як «вір для себе» (навіть «про себе»). Це є ознакою «негучності» висловлювання, що тонко вловив композитор.

У виконанні Т. Веркіної⁴ романс «Талісман» отримує проникливе сповідальне звучання із багатою палітрою смислових та емоційних відтінків⁵. Цьому сприяють не лише камерна манера співу та невеликий голос, а, насамперед, специфіка індивідуалізованого інтонування⁶. Саме через це Т. Веркіна як партнерка-вокалістка залишається «незручною» для піаніста-концертмейстера. Умовність нотного запису як шифру художнього змісту обертається у веркінській інтерпретації особливим агогічним візерунком, який є не спонтанним, а, навпаки, обумовленим змістовними акцентами, що визначаються особливостями власного внутрішнього світу виконавиці, пропущені

---

⁴ Як влучно зазначає Л. Шубіна, Т. Веркіна, презентуючи твори харківських композиторів слухачській аудиторії, нерідко «створювала їх “еталонні” інтерпретації, на які орієнтувалися вже наступні виконавці» (Шубіна, 2019: 15).

⁵ Інтерпретація аналізується за відеозаписом виступу дуету Т. Веркіна – В. Птушкін у телевізійній програмі «Акценти» від 30 вересня 2006 року (див. Т. Веркіна в «Акцентах», 2006). Зазначимо, що обраний Т. Веркіною план інтерпретації залишався в цілому незмінним, що обумовлено усталеною позицією виконавиці щодо актуального інтонування та відповідною продуманістю всієї палітри засобів художньої виразності.

⁶ Т. Веркіну називали, за свідомством Л. Шубіної, володаркою надзвичайно красивого сопрано, виконавицею, котра вирізняється самобутньою манерою співу, «інтелектуальною співачкою» (вислів М. Кармінського) (Шубіна, 2019: 14, 15). У своїх інтерпретаціях камерно-вокальних творів В. Птушкіна, як зазначає І. Драч (2009: 24), Т. Веркіна для кожного циклу знаходить власні «музично-культурні ідентичності» – виконавські засоби.

«крізь Себе», забарвлені неповторними особистісними кольорами душі. Великого значення набуває Слово, його місце у музичній фразі відповідно до пунктуації. Саме вкладений смисл, що розкривається завдяки темповим, динамічним, артикуляційним, тембровим засобам виразності, постає центром інтерпретаційних пошуків, результат яких – успадкування «Талісманом» статусу музичного символу.

І цьому сприяла виконавська діяльність Т. Веркіної, що безпосередньо впливала на музичне життя Харкова, відіграючи, за думкою Г. Ганзбурга (2016), потрійну роль. Це збереження традиції аристократичного салону як протиполюска суцільному безкультур'ю, відкритість до виконання сучасних творів вітчизняних, зокрема харківських, композиторів та увага до рідко виконуваної або несправедливо забутої музики минулого.

У мистецтві на різних рівнях (освітньому, навчальному, творчому тощо) талісманами нерідко стають самі митці, їхні твори, ідеї, школи, принципи, виконання, тобто та творча дивовижна енергія, яка за моделлю концентричних кругів охоплює різні шари культурного життя. Нерідко викладача порівнюють із провідником (згадаємо етимологію слова «педагог» як «той, що веде дитину»). Водночас існує всім знайомий вислів «знайти СВОГО педагога», тобто такого, з яким налагоджується особливий зв'язок, що сприяє динамічному розвитку та становленню особистості. Згідно універсальній концепції школи, запропонованій С. Кучеренком (2019: 26), такий зв'язок вбачається в «системі енергоінформаційного обміну», котра «функціонує у формі складної динамічної цілісної ієрархічної структури в конкретних просторово-часових умовах та націлена на пізнання вищих смислів тієї чи іншої професійної спеціалізації». У той же час, знайти свого педагога вдається не кожному, отже, якщо цей пошук стає успішним, то з'являється «символ талісману», функцію якого виконують викладач і його школа. Талант, творча енергія, харизма, професіоналізм і особистісна цілісність зумовлюють появу «викладача-талісмана». Актуальною в цьому плані постає саме енергетична складова школи як системи обміну, адже її вплив на реципієнта (отримувача, адресата) продовжується незалежно від наявності чи відсутності прямого контакту з викладачем. Навіть у разі смерті засновника його школа про-

довжує існування і розвиток (і в цьому, між іншим, її особлива магія), проростаючи у наступні покоління і започатковуючи нові традиції.

Поза сумнівами, і Т. Веркіна, і В. Птушкін є митцями-«талісманами» для вищої школи музичного мистецтва України. Про це свідчать не лише вагомий список досягнень та нагород, масштабна виконавська чи композиторська діяльність, кількість випускників, а, насамперед, створення «школи як творчої системи енергоінформаційного обміну» (за С. Кучеренком), що, «продукована кожним художником індивідуально, починає працювати автономно як породжувальна модель з головуючою надсвідомістю» (Кучеренко, 2019: 28). І це є важливим внеском в освітньо-творчі традиції Alma Mater, які забезпечують подальший безперервний гармонійний розвиток Університету, постійне оновлення в умовах сучасності зі збереженням «резонансного зв'язку»⁷ між минулим та майбутнім.

Тож якими були для своїх студентів Т. Веркіна та В. Птушкін?

Т. Веркіна була складною, багатогранною, харизматичною і дуже талановитою особистістю. Про таких кажуть – Людина-епоха⁸.

⁷ Запропонований вислів базується на принципі «резонансного ланцюжка», обґрунтованого в концепції школи С. Кучеренка (2019).

⁸ На концерті з нагоди 50-річчя творчої діяльності Т. Веркіної, який відбувся у рамках XXVI фестивалю «Харківські асамблеї» (2019), прозвучала поетична присвята (вірші належать авторці цієї статті), що вимальовує образ Педагога:

Коли рояля чутні дивовижні звуки,
І музика лунає крізь століття,
Мов крила пурхають над клавішами руки,
Уносячи незгоди й лихоліття.

«Противлення мистецтвом злу» – палкий цей заклик
Належить Жінці сильній і натхненній,
То сенс життя, девіз, педагогічний поклик,
Якому тісно в сірості буденній.

Творіть й надалі: то є Ваша власна школа,
З традиціями, стилем і... думками.
Хай зірка Щастя світить Вашій долі!
З любов'ю, Ми – Ваш клас, що завжди з Вами.

Вчитися в її класі було непросто, і вона це знала. Музика була не лише її життям, але й можливістю змінити реальність, повернути людям самих себе і збудувати гармонійне висококультурне майбутнє, реалізувати мрію. Ці ідеї незмінно фігурують у чисельних інтерв'ю, статтях, промовах та відеовиступах Т. Веркіної. Музичний твір завжди мислився нею як метапослання: від композитора через виконавця до слухача, від минулого через сучасність до майбутнього. Саме це і робить мистецтво здатним моделювати нові стратегії культурного розвитку.

В. Птушкіна, на думку Марини Птушкіної⁹, доньки композитора, відзначали, перш за все, щирість, оптимізм і професіоналізм. Наведемо фрагмент спогадів однієї з перших випускниць В. Птушкіна по класу фортепіано – Тетяни Козлової¹⁰ (адже маестро викладав і композицію, і спеціальне фортепіано):

– Яким запам'ятався Вам Володимир Птушкін?

– Насамперед, життєрадісною людиною, яка дуже любила музику, і писати, і виконувати. Ще він був доброзичливим, як з колегами, так і зі студентами. І звісно, Володимир Михайлович був незвичайним. Він вирізнявся тим, що запалював усередині студента якийсь вогник, з ним хотілося співпрацювати, хотілося у нього вчитися і з ним спілкуватися. Він міг і поради спитати щодо своїх творів. Був у спілкуванні дуже легкою людиною. Ось таким він і запам'ятався – дуже життєрадісним. Друг з великої літери.

Показово, що по закінченні Університету Т. Козлова почала активно писати музику. На сьогодні вона є автором трьох друкованих збірок музичних творів: «“Те, що малює уява” та інші», інструментальні п'єси для дітей (2019), «Музичний зоопарк», вокально-інструментальний цикл (2020), «Райдужні крила танцю», музичний супровід уроку класичного танцю (2021). Наразі це сприймається як прояв «резонансного ланцюжка» (за С. Кучеренком), що акумулює енергію «викладача-талісмана» та продукує її через творчість його учнів.

⁹ Думки і спогади М. Птушкіної та Т. Козлової були озвучені у приватних бесідах з авторкою цієї статті.

¹⁰ Тетяна Козлова – піаністка, випускниця ХНУМ імені І. П. Котляревського, клас фортепіано В. Птушкіна; працює концертмейстером у ХНАТОБ імені М. Лисенка, пише музику.

У мистецтві дуже важливо, коли Вчитель поєднує теорію й практику. І Т. Веркіна, і В. Птушкін були сценічними людьми. Свої художні принципи вони випробовували, відповідно, у виконавстві та композиції. Для обох музикантів велике значення мала інтонація. Актуальне інтонування виконавця – ця проблема завжди була центральною на уроках Т. Веркіної. Вона здобула наукове втілення в її кандидатській дисертації з відповідною назвою «Актуальне інтонування як виконавська проблема» (2008) та була у фокусі останніх публікацій, зокрема статті «The Performing Art as a Practice of Actual Intoning» (2020), написаної нею у співавторстві зі своїми випускниками. Інтонування осмислюється Т. Веркіною як особливий процес комунікативних стосунків у складній виконавсько-стильовій системі на прикладі фортепіанного мистецтва. Веркінський постулат «Ми маємо знати, у яких “інтимних” стосунках між собою перебувають всі звуки твору», – у різних інтерпретаціях постійно був присутній на її заняттях у класі, спрямованих на осмислення смислових акцентів. Як зазначала сама професорка, «... це спроби розгорнути “прямування смислу” від зовнішнього, поверхневого, до більш глибокого, навіть глибинного» (Татьяна Веркина в гостях, 2016: 329). Стрижневий принцип школи Т. Веркіної – це характерний для виконавця як учасника мистецької комунікації художній синтез індивідуального актуального інтонування, осягнення глибинних змістовно-смислових доміант виконуваного твору та колосальної особистої бінарної відповідальності перед відправником (композитором) та адресатом (слухачем)¹¹.

Особливою характерною інтонацією, що завжди впізнається, відзначається і звуковий світ творів В. Птушкіна. Театральність, калейдоскопічність, образна загостреність та яскравість – такою постає, зокрема, його музика для дітей. Це особлива сторінка творчості композитора, яка дозволяє назвати його «талісманом дитинства», «чарівна» дія якого проявляється через численні сольні і ансамблеві твори,

---

¹¹ На цих засадах ґрунтується успішність різноманітних масштабних творчих проєктів. Доречно згадати виконання Т. Веркіною разом зі студентами і випускниками її класу всіх клавірних концертів (для 2-х, 3-х і 4-х інструментів) І. С. Баха на фестивалі «Харківські асамблеї – 2013» як знакову подію музичної України.

зокрема сюїти «Гулівер», «Віндзорські пустушки», «Театральний калейдоскоп», «Міщанин-шляхтич», «Сторінками “Дитячого альбому” П. Чайковського» тощо. Нерідко композитор кодує в музиці своєрідне метaposлання від «Себе-Дорослого» до «Себе-Дитини» через різноманітні асоціативні зв'язки¹².

Символ талісмана просвічує і в комунікативній системі «композитор – виконавець – слухач». Важливість для композитора знаходження СВОГО виконавця підкреслював у одному зі своїх інтерв'ю сучасний піаніст і композитор М.-А. Амлен. У контексті розмови щодо рідко виконуваних фортепіанних творів, зокрема етюдів, маестро (завзятий колекціонер нот), підкреслює, що існує чимало прекрасної музики, яка цілком задовольняє запити тих, кого хвилює піаністична техніка, алесправа в тому, що потрібні *правильні люди*, які могли би її поширювати. Якби найвідоміші виконавці сьогодення почали грати таку маловідому музику, – зауважує піаніст, – то вона мала би більше шансів на виживання (Interview with Marc-André Hamelin, 2016). Отже, виконавець може *стати або не стати* для композитора своєрідним талісманом, що притягує до себе слухачів. Інший бік цього питання розкриває Ю. Ніколаєвська (2020: 321), говорячи про виконавські стратегії як важливу ознаку сучасного творчого процесу: «завдяки особливим комунікативним механізмам Людина, що інтерпретує, здатна змінити поле смислів у системі “текст-твір”». Для харківських композиторів, зокрема В. Птушкіна, М. Кармінського і В. Бібіка, таким СВОЇМ виконавцем-«талісманом», а нерідко й першим інтерпретатором, була Т. Веркіна. Доречно згадати її виконання твору В. Бібіка «Найзаповітніше», позначеного автором як «Пісні на вірші Анни Ахматової», який був створений «під» Т. Веркіну – вона мала одночасно співати і грати на роялі. Зі спогадів І. Кармінської (2016) дізнаємося, що для М. Кармінського Т. Веркіна була не просто виконавицею, а й співавторкою. «У моєму архіві, – згадує І. Кармінська, – збереглася фотографія авторського концерту Кармінського. На сцені Марк Веніамінович у поклоні цілує руку Тетяни Борисівни з такою повагою, вдячністю, любов'ю...» (Кармінська, 2016: 138).

¹² Більш детально про це можна дізнатися: Подпорова, 2017.

Теплі дружні та творчі стосунки зв'язували Т. Веркіну з В. Птушкіним довгі роки. Це не тільки вокальний дует (крім зазначеного «Талісману», було кілька вокальних циклів – «Опівнічні пісні» за А. Ахматовою, «Вірую» на слова С. Сапеляка, «У тиші вечірній» на вірші О. Романовського, а також моносимфонія «Сповідь» на текст Б. Чичибабіна) (Птушкін, 2016: 124–125), але й спільні творчі проекти за участю студентів їхніх класів. Згадується, наприклад, ансамблеве виконання у вісім рук студентами класу Т. Веркіної транскрипції «Кончерто гроссо» А. Шнітке, виконаної К. Штрифановою у класі В. Птушкіна: такий складний творчий ланцюжок.

Якщо розширювати позначені «концентричні кола», то для широкої слухацької аудиторії протягом багатьох років своєрідним музичним «талісманом» був фестиваль класичної музики «Харківські асамблеї», який не тільки давав можливість доторкнутися в режимі реального часу до творчості видатних музикантів, як зарубіжних, так і вітчизняних, але й ставав артистичним трампліном для талановитої мистецької молоді. В центрі фестивалю завжди стояла Людина як творча особистість, а його тематика охоплювала різні епохи (від Бароко до сучасності), різні стилі, традиції, національні школи тощо. Підкреслимо, що виконання творів українського мистецтва з метою їх популяризації було однією з домінант фестивальної стратегії. Про це свідчить, зокрема, тематика музичних заходів різних років: «Шуберт та український романтизм» (1993), «Ілля Слатін. До 135-річчя професійної музичної освіти на Слобожанщині» (2006), «Від Мендельсона до Лисенка: резонанс культур» (2008), «Гайдн та Котляревський: мистецтво оптимізму» (2009), «Котляревський-250: особистість на перехресті культур» (2019). Крім того, три масштабні музичні фестивали були присвячені святкуванню ювілеїв нашої Alma Mater: до 90-річчя (2007), «Граємо разом» (95-річчя, 2012), «100 років ХНУМ імені І. П. Котляревського: традиції, інновації, майбутнє» (2017). Саме мистецтво й, ширше – культура, за незламною впевненістю Т. Веркіної, здатні врятувати людство, сприяти розквіту держави чи навіть цивілізації. Культура потребує необхідної підтримки, вважала професорка, оскільки вона формує майбутній розвиток суспільства, отже має насамперед не тактичні, а стратегічні цілі.

Висновки.

В історії Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського доленосність дати його заснування (1917 рік) наразі сприймається як певний «кармічний шлейф», що стягує у свій енергетичний потік і революційні злами минулого, і крах ідеалів, і політичні, соціальні, культурні зміни (не говорячи вже й про такі «унаочнення кармічної енергії», як декілька пожеж, що у різні роки знищили цінні архівні документи). Таке закладене «датою народження» нестримне бурління відбивається навіть у процесі реструктуризації вишу: Консерваторія (1917), Академія (1920), Музичний інститут (1921), Музично-драматичний інститут (1923), Державна консерваторія (1934), Державний інститут мистецтв імені І. П. Котляревського (1963), Державний університет мистецтв імені І. П. Котляревського (2004) і, нарешті, Національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського (2011). Вірогідно, звідси беруть свій початок й негасимість та постійний творчий пошук, відкритість новаціям, поєднання науки і творчості, теорії та художньої практики як ключові засади мистецького життя *Alma Mater*, що стали традицією, котра формувалася багатьма поколіннями талановитих митців. Хочеться вірити, що, попри всі труднощі й негаразди, і сьогодні Університет мистецтв залишається сильним могутнім талісманом нашого міста і нашої країни, і є символом непереборного світла, краси, добра і людяності. «Рятуй мене, мій талісмане!» ...

Осмилення традицій вишу та шляхів їх спадкоємності, дослідження особливостей функціонування та проявів чисельних «резонансних ланцюжків» у постійному потоці енергоінформаційного обміну, що ґрунтується на феномені університету як осередку знань, і вдячна пам'ять про харківських митців – це *невичерпна перспектива* подальших науково-дослідницьких розвідок, котрі будуть постійно виявляти «концентричні кола» впливу їхнього творчого доробку на розвиток вітчизняного музичного мистецтва¹³.

¹³ Замість Епілогу: при написанні статті, гортаючи сторінки публікацій, присвячених Тетяні Веркіній, я зупинялась подумки на тому, що розмовляю з Нею, своїм Вчителем – сумую, сміюсь, розмірковую. Отже, діалог триває, і не власні над ним ані час, ані смерть. Це магія Людини-талісману...

ЛІТЕРАТУРА

- Бондаренко, Е. Н. (2014). «Интродукция и токката» Владимира Птушкина: композиторский замысел и его воплощение. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 39, 245–254.
- Вербицька-Шокот, І. В. (2007). *Жанр реквієму в хоровій творчості українських композиторів порубіжжя тисячоліть*. (Дис. ... канд. мистецтвознавства). Харківський державний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. Харків.
- Веркіна, Т. Б. (2008). *Актуальне інтонування як виконавська проблема*. (Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства). Одеська державна музична академія імені А. В. Нежданової. Одеса.
- Гажева, І. Д. (2021). Концепт і символ у сучасній філологічній науці. *Львівський філологічний часопис*, 9, 56–62, <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2021-9.8>
- Ганзбург, Г. І. (2016). Роздуми про виконавський стиль Тетяни Веркіної. У зб. Шубіна Л. І. (ред.-упоряд.). *Тетяна Веркіна: мистецтвом змінювати світ*, сс. 211–214. Харків: Фактор.
- Деркач, Л. А. (2015). Функционирование ролевого принципа при исполнении вокального цикла Владимира Птушкина «Забавные картинки». *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*, 1, 29–33.
- Дмитренко, М. (2015). Символ. Символіка. Фольклор. *Україна в етнокультурному вимірі століть*, 5, 21–33.
- Драч, І. (2009). Аура города в камерно-вокальных сочинениях В. Птушкина на стихи харьковских поэтов. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 25, 19–26.
- Кармінська, І. М. (2016). Штрихи. У зб. Шубіна Л. І. (ред.-упоряд.). *Тетяна Веркіна: мистецтвом змінювати світ*, сс. 137–138. Харків: Фактор.
- Криченко, А. С. (2015). Актуалізація ренесансного образу мира в хоровой кантаті «Весенние пасторали» В. М. Птушкина. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 44, 208–217.
- Кузьміна, О. А. (2019). *Жанрова своєрідність дитячої опери в композиторській практиці ХХ – початку ХХІ століття*. (Дис. ... канд. мистецтвознавства). Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. Харків.

- Кучеренко, С. І. (2019). Прояв феномена «особиста школа» у творчій діяльності митця (на прикладі різновекторної практики А. Лещинського). *Аспекти історичного музикознавства*, 15, 22–43.
- Ніколаєвська, Ю. В. (2004). *Символ Дзеркала в музиці: від метафори до метафізики образу*. (Дис. .... канд. мистецтвознавства). Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ.
- Ніколаєвська, Ю. В. (2020). *Ното Interpretatus в музичному мистецтві XX – початку XXI століть*. Харків: Факт.
- Подпоринова, Е. (2017). Преломление художественного диалога в сюите В. Птушкина «По страницам детского альбома» П. Чайковского. *Научный вестник НМАУ имени П. И. Чайковского*, 118: *Композиційно-драматургічна організація музичного твору*, 204–215.
- Птушкін, В. М. (2003). *Два романси на вірші Олександра Пушкіна*. В. Красовський (упоряд.), К. Штрифанова (передм.). Київ: Мелосвіт; Ніжин: Аспект-Поліграф.
- Птушкін, В. М. (2016). Союз одностумців. У зб. Шубіна Л. І. (ред.-упоряд.). *Тетяна Веркіна: мистецтвом змінювати світ*, сс. 124–127. Харків: Фактор.
- Савченко, Г. С. (2018). Жанр інструментального концерту у творчості Володимира Михайловича Птушкіна. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*, 1, 79–83.
- Свиридов, О. (2011). Вербально-акціональні символи у лінгвокультурологічному та перекладацькому аспектах. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія «Лінгвістика»*, 15, 333–336.
- Седюк, І. О. (2017). Ігрова логіка у фортепіанних дуетах В. Птушкіна. *Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство*, 2(9), 250–255.
- Т. Веркіна в «Акцентах». (2006, 30.09), [відео], <https://www.youtube.com/watch?v=wMFDSITIVdY>
- Татьяна Веркіна в гостях у автора и ведущей телепрограммы «Диалоги», доктора философских наук Лидии Стародубцевой (7 канал, март, 2015). (2016). У зб. Шубіна Л. І. (ред.-упоряд.). *Тетяна Веркіна: мистецтвом змінювати світ*, сс. 324–334. Харків: Фактор.
- Тетяна Веркіна: мистецтвом змінювати світ* (2016). Л. І. Шубіна (ред.-упоряд.). Харків: Фактор.

- Шубіна, Л. І. (2019). «Актуальне інтонування» у вокально-виконавській практиці Тетяни Веркіної (на матеріалі романсового репертуару). *Аспекти історичного музикознавства*, 17, 9–33, DOI 10.34064/khnum2-1701
- Interview with Marc-André Hamelin. (2016), <https://youtu.be/9aI8XFNaIRI>
- Nikolaievskia, Yu. V. & Shapovalova, L. V. (2021). Пізнаваність символу в музиці: інтерпретативний аналіз. In *Modern Ukrainian musicology: from musical artifacts to humanistic universals: Collective monograph*, pp. 126–143. Riga, Latvia: Baltija Publishing, <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-072-8-7>
- Verkina, T. & Bondarenko, M. & Sagalova, A., & Timofeyeva, K. (2020). The Performing Art as a Practice of Actual Intoning. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi – Journal of history culture and art research*, 9 (3), 17–28, DOI 10.7596/taksad.v9i3.2656

REFERENCES

- Bondarenko, E. N. (2014). «Introduction and Toccata» by Vladimir Ptushkin: composing concept and its realization. *Problems of interaction of art, pedagogy, theory and practice of education*, 39, 245–254 [in Russian].
- Derkach, L. A. (2015). The functioning of the role principle in the performance of the vocal cycle “Funny Pictures” by Vladimir Ptushkin. *Traditions and novations of the higher architectonic and art education*, 1, 29–33 [in Russian].
- Dmytrenko, M. (2015). Symbol. Symbolics. Folklore. *Ukraine in the ethno-cultural dimension of the centuries*, 5, 21–33 [in Ukrainian].
- Drach, I. (2009). The aura of the city in V. Ptushkin’s chamber-vocal compositions based on the verses of Kharkiv poets. *Problems of interaction of art, pedagogy, theory and practice of education*, 25, 19–26 [in Russian].
- Gazheva, I. D. (2021). Concept and symbol in modern philology. *Scientific journal of the Lviv State University of Life Safety “Philological Periodical of Lviv”*, 9, 56–62 [in Ukrainian].
- Hanzburg, G. I. (2016). Reflections on Tetiana Vierkina’s performing style. In L. I. Shubina (ed.). *Tetiana Vierkina: to Change the World by Art*, pp. 211–214 Kharkiv: Faktor [in Ukrainian].
- Interview with Marc-André Hamelin. (2016), <https://youtu.be/9aI8XFNaIRI> [in English].
- Karminska, I. M. (2016). Strokes. In L. I. Shubina (ed.). *Tetiana Vierkina: to Change the World by Art*, pp. 137–138. Kharkiv: Faktor [in Ukrainian].

- Krichenkova, A. S. (2015). Actualization of the world's renaissance image in V. M. Ptushkin's choral cantata *Spring Pastorales*. *Problems of interaction of art, pedagogy, theory and practice of education*, 44, 208–217 [in Russian].
- Kucherenko, S. I. (2019). Manifestation of the “personal school” phenomenon in the creative activity of an artist (on the example of A. Leshchynsky's multi-vector practice). *Aspects of historical musicology*, 15, 22–43 [in Ukrainian].
- Kuzmina, O. A. (2019). *Genre distinctiveness of children's opera in composer's practice of 20th – early 21st century*. (Extended abstract of Candidate's diss.). Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts. Kharkiv [in Ukrainian].
- Nikolaievska, Yu. V. & Shapovalova, L. V. (2021). Recognizability of a symbol in music: an interpretative analysis. In *Modern Ukrainian musicology: from musical artifacts to humanistic universals: Collective monograph*, pp. 126–143. Riga, Latvia: Baltija Publishing, <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-072-8-7> [in Ukrainian].
- Nikolaievska, Yu. V. (2004). *The symbol of the Mirror in music: from metaphor to metaphysics of the image*. (Candidate's diss.). P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].
- Nikolaievska, Yu. V. (2020). *Homo Interpretatus in the musical art of the 20th and early 21st centuries*. Kharkiv: Fact [in Ukrainian].
- Podporinova, E. (2017). Interpretation of the artistic dialogue in V. Ptushkin's suite “Through the Pages of the ‘Children's Album’ by P. Tchaikovsky”. *Scientific Bulletin of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine*, 118: Compositional and dramatic organization of musical work, 204–215 [in Russian].
- Ptushkin, V. (2003). *Two romances based on the poems of Alexander Pushkin*. (Sheet music edition). V. Krasovskiy (compil.), K. Shtryfanova (preface). Kyiv: Melosvit; Nizhyn: Aspect-Polygraph [in Ukrainian; in Russian].
- Ptushkin, V. M. (2016). Union of like-minded people. In L. I. Shubina (ed.). *Tetiana Vierkina: to Change the World by Art*, pp. 124–127 Kharkiv: Faktor [in Ukrainian].
- Savchenko, H. S. (2018). Instrumental Concert Genre in the Work of Vladimir Mikhailovich Ptushkin. *Traditions and novations of the higher architectonic and art education*, 1, 79–83 [in Ukrainian].

- Sediuk, I. O. (2017). Game Logic in Piano Duets by V. Ptushkin. *International journal: Culturology. Philology. Musicology*, 2(9), 250–255 [in Ukrainian].
- Shubina, L. I. (2019). «Actual intoning» in the vocal performing practice of Tetiana Vierkina (based on the romance repertory). *Aspects of Historical Musicology*, 17, 9–33 [in Ukrainian].
- Shubina, L. I. (ed.). *Tetiana Vierkina: to Change the World by Art*. Kharkiv: Faktor [in Ukrainian, in Russian].
- Svyrydov, O. (2011). Verbal and actional symbols in lingua-cultural and translation aspects. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series “Linguistics”*, 15, 333–336 [in Ukrainian].
- T. Verkina in “Accents”. (2006, Sept. 30), [video], <https://www.youtube.com/watch?v=wMFDSITIVdY> [in Russian].
- Tatyana Verkina is a guest of the author and host of the TV program “Dialogues”, doctor of philosophy Lydia Starodubtseva (Channel 7, March, 2015). (2016). In L. I. Shubina (ed.). *Tetiana Vierkina: to Change the World by Art*, pp. 324–334. Kharkiv: Faktor [in Russian].
- Verbytska-Shokot, I. V. (2007). *The Requiem genre in choral work of Ukrainian composers of millenniums frontier*. (Extended abstract of Candidate’s diss.). Kharkiv I. P. Kotlyarevsky State University of Arts. Kharkiv [in Ukrainian].
- Verkina, T. & Bondarenko, M. & Sagalova, A., & Timofeyeva, K. (2020). The Performing Art as a Practice of Actual Intoning. – *Journal of history culture and art research [Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi]*, 9 (3), 17–28, DOI 10.7596/taksad.v9i3.2656 [in English].
- Vierkina, T. B. (2008). *Actual intonation as a performance problem*. (Extended abstract of Candidate (Ph.D) diss.). Odesa A. V. Nezhdanova State Music Academy. Odesa [in Ukrainian].

Kateryna Pidporinova

Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts,
PhD in Art Studies, Associate Professor,
the Department of Piano Accompaniment
e-mail: katerynapidporinova@gmail.com
ORCID iD: 0000-0003-2217-9286

**ART “TALISMANS” OF KHARKIV: SYMBOLS AND THOUGHTS.
IN MEMORY OF TETYANA VYERKINA
AND VOLODYMYR PTUSHKIN¹⁴**

Statement of the problem.

In 2022, Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts celebrates the 105th anniversary of its foundation and, despite the difficult conditions of wartime, it honours the memory of its outstanding artists – T. Vyerkina and V. Ptushkin. Continuing the national tradition, their creative legacy is a remarkable achievement of Ukrainian musical art. The creative experience of these prominent artists reveals the ways for the further successful development of the University and the domestic musical art, and its comprehending becomes one of the urgent research tasks.

Recent research and publications.

The life and creativity of T. Vyerkina and V. Ptushkin were reflected in the modern musicology studies (portrait-book “Tetiana Vierkina: to Change the World by Art”, 2016; Shubina, 2019; Verbitska-Shokot, 2007; Drach, 2009; Bondarenko, 2014; Derkach, 2015; Krichenkova, 2015; Sediuk, 2017; Savchenko, 2018; Kuzmina, 2019; Nikolaievskaya, 2020). In the context of the article the linguistic-cultural and musicological works on the theory of symbols and concepts were important (Svyrydov, 2011; Dmytrenko, 2015; Gazheva, 2021; Nikolaievskaya & Shapovalova, 2021). In connection with T. Vyerkina’s and V. Ptushkin’s creativity the symbolism of the concept as “talisman” was not considered.

---

¹⁴ Написання імен та прізвищ англійською мовою надається відповідно до паспортних даних. / The writing of names and surnames in English is presented in accordance with the passport data.

Objectives, methods, novelty of the research.

The purpose of the study is to consider the individual contribution of People's Artists of Ukraine, Professors T. Vyerkina and V. Ptushkin, to the development of creative traditions of Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts.

The proposed cultural-epistemological approach, based on existential reflection, is innovative in the disclosure of the topic, which makes it possible to see the "concentric circles" of the influence of an artistic personality in the spatial and temporal coordinate system of culture. Metaphorically likening such an influence to the action of a "talisman", we fill this concept with a symbolic meaning.

Research results.

A compositional-dramaturgical, genre-style and performing-interpretative analysis of V. Ptushkin's romance "Talisman", which was constantly performed by T. Vyerkina in a duet with the composer, is presented; her performance of the vocal part became "exemplary" from the composer's viewpoint, which allowed this musical piece to "inherit" the status of a kind of stage talisman for both artists.

The circles of influence of the concept-symbol "talisman" have been revealed: in art, at various levels, artists themselves, their works, ideas, , principles, schools, performance versions, i.e., that creative energy, which according to the model of concentric circles covers different layers of cultural life, often become "talismans".

The interpretation of the creative work by T. Vyerkina and V. Ptushkin, presented in the article, reveals the significance of the pedagogical activity of artists as "teachers-talimans", bearers of the achievements of the "school", and reveals the symbolism of the "talisman" metaphor in the "composer – performer – listener" system. So, not every student manages to find "his" teacher, that is, one with whom a special internal "energy-informational" connection is established, however, if this search becomes successful, then a "talisman symbol" appears, the function of which is performed by the teacher and his school. Talent, creative energy, charisma, professionalism contribute to the appearance of such a "teacher-talisman". In the same way, the performer may or may not become a kind of "talisman" for the composer to attract listeners to him. The idea of "actual performing intoning" (T. Vyerkina) and personal characteristic composer's intonation (V. Ptushkin) were tested on the concert stage, demonstrating the unity of theory and practice.

The role of the festival “Kharkiv Assemblies”, founded by T. Vyerkina, and the history of the development of the University of Arts – a kind of “talismans” of the city – are also interpreted in a symbolic way. At the centre of the Festival, which took place within the walls of the University, has always been a Human as a creative personality, and this theme covers different eras. Popularization of the Ukrainian art, in particular works by Kharkiv composers, for which T. Vyerkina often was became the first interpreter, was one of the dominant festival strategies. So, the musical composition appears as a meta-message from the Past through the Present to the Future, and this makes art able to model new strategies of cultural development.

Conclusion.

The comprehension of the traditions of the Alma Mater and the ways of their continuity in the system of “resonant connections”, which is based on the phenomenon of the university as a centre of knowledge, and the grateful memory of Kharkiv artists open up an inexhaustible prospect of further researching the “concentric circles” of their influence on the development of domestic musical art.

Keywords: *pianist; singer; teacher; Tetyana Vyerkina; composer; Volodymyr Ptushkin; romance; talisman; concept-symbol; art school; “Kharkiv Assemblies” festival; 105th anniversary of Kharkiv National University of Arts.*

Стаття надійшла до редакції 1 березня 2023 року